Edebiyatta alanımın burası olmasına karar verdim. Bunun önde gelen nedeni kısa metinleri iyi yazmamdır. Bu özelliğimi şimdiye kadar esas olarak edebiyat dışındaki alanlarda gösterdim. Gerçi iki öykü kitabım var (ikisi daha sonra birleştirilerek tek kitap yapıldı) ama öyküler 25-30 yıl önce yazılmıştır. Kötü değiller ve hatta Fakir Baykurt dahil edebiyattan anlayanlardan övgü de aldılar ama anlatım stilinin değişmesi gerektiğini düşünüyordum. Neden derseniz, bilmiyordum ama şimdi öğreniyorum ki teoriye uygunmuş.

İngilizce ve Almancada kısa öykü teorisiyle ilgili kitaplar var. Kısa öykü ABD edebiyatından doğan bir edebi tür. Edgar Allen Po başlangıç yazarı sayılır.

Kısa öykü teoride kısa olmasının dışında özelliklerle tanımlanamıyor. Bu nedenle değişik halkların edebiyatlarında kısa öykü incelenirken dönemlere ayrılıyor. Kısa öykü zaman ve mekandan çabuk etkilenen bir edebi tür. Mesela Almanya'da kısa öykü 1945-1965 arasında ana tema olarak savaşı anlatıyor. Savaşta yaşananlardan çok –bunlar da var tabii- savaştan sağ dönen ama ruhen yıkılmış askerleri anlatıyor.

Bir öyküde okuduğumu sanmıyorum, başka yerde okumuştum: adam savaştan sağ döner, eşine ve çocuklarına kavuşur. Birlikte akşam yemeği yerler, sonra bahçeye çıkar ve tabancasıyla intihar eder.

Kendilerine göre büyük amaçlar için yıllarca savaştılar ve kötü kaybettiler. Almanya müttefik orduları ve Kızıl Ordu tarafından işgal edildi, ikiye bölündü.

Almanya'nın çok satan bulvar gazetesi Bild o yıllarda yayına başlar ve çıkış gerekçesi ilginçtir: Alman halkı düşünmek ve hatırlamak istemiyordu, bu nedenle magazin haberlerle dolu gazete çok tutacaktı.

1965 sonrasında Alman öyküsünde başka konular öne çıkmaya başlar.

İspanyol öyküsü de benzer dönemlere ayrılır. Mesela iç savaşın konu edilmesi yıllarca sürer.

Benzetme pek yerinde olmayacak ama şöyle denilebilir: bir dönemin romanının yazılabilmesi için o dönemin geride kalması ve aradan zaman geçmesi gerekir; kısa öyküde böyle değildir. Yakın geçmişte yaşananlara ve bulunulan dönem duyarlıdır.

Belirli bir biçimi, anlatım tarzı yoktur. Kısa öykü yeniliklere fazlasıyla açıktır.

Kısa öykünün arada bir bittiği ilan edilir, sonra yeniden başlar. Biten gerçekte bir dönemdir.

Bununla sosyolojide geç modernizm denilen dönemde hayatın hızlanmasını birleştirecek olursak, bu dönemin popüler edebi türü kısa öyküdür. ABD'de her yıl kısa öykü ödülü de verilmektedir.

Çok sayıda insanın hiç zamanı bulunmuyor. Gerçekte tersinin olması gerekir çünkü eskiden zaman alan işler bulunan yeni aletlerle çok daha kısa zamanda yapılabiliyor.

Eskiden mektup yazmak başağı bir işti ve insan bir günde birkaç mektuptan fazlasını yazamazdı.

Şimdi internet üzerinden kısa haberleşmeyle ve twitter kullanımıyla kağıda yazmak azaldı ama bunun yerini yoğunlaşma aldı. Eskiden günde en fazla birkaç tane mektup yazabilen bir insan şimdi daha kısa onlarca ileti yazabiliyor.

Yazmak kolaylaştı ama yazılan kişi sayısı artınca zamanın bollaşması gerekirken tersi gerçekleşti.

Bu örnek başka alanlarda da kullanılabilir.

Engels'in tekniğin iyice ilerlemesi sonucu insanın zamanının bollaşacağı konusundaki görüşünün tersi gerçekleşiyor. Yakın gelecekte insanların daha da az zamanı olacak.

Diyelim 30 yıl önce yazmak belirli insanlarla sınırlı bir özellikti. Şimdi ise herkes yazıyor, internet her konuda yazanlarla dolu. Şimdi yazdıklarınızla bunların arasından sıyrılabilmeniz gerekiyor. Eskiden böyle bir gereklilik yoktu denilemese bile durum bu kadar sıkışık değildi. İnsanlar zamansızlıkları içinde sizi okuyorlarsa, bunu ancak başkalarını eleyerek yapabilirler.

Edebiyatta da benzer durum var. Kim okuyacak 400 sayfalık romanı?

Okunmaz değil, okunur ama çok sayıda insan kalın kitabı görür görmez okumamaya karar veriyor.

Kısa öykü böyle bir ortamda yolunu çok iyi açar, açar ama bunu yoğun bir anlatım içinde yapabilmek gerekir. Diyelim on kitap sayfasında konunun geçtiği dönemi ana özellikleriyle anlatabileceksiniz. Eskiden kısa öykü denilince hayattaki bir olayı anlatan öykü anlaşılırdı. Bu halen geçerli olmakla birlikte bence geride kalması gerekiyor. İnsanları çekeceksiniz, okumaya ihtiyaç duyacaklar çünkü kısa ama çok şey anlatıyorsunuz.

Bu da esaslı bir bilgi yoğunlaşmasının yanı sıra iyi kurgu da gerektirir.

Kısa öykü türünün sürekli yeniliğe uygun olması ve kısa olması dışında genel özelliklerinin tanımlanmasında zorlanılması hoş bir durumdur.

Konuyla ilgili birkaç kitaba baktım, hepsinde aynı sonuç var: kısa öykünün genel bir tanımı yoktur. Bu konudaki çabalar sonuçsuz kalmıştır.

ABD’de her yıl “en iyi kısa öyküler” adlı kitaplar çıkıyor. Başka bir dilde edebi anlatımın yapısını anlamak pek kolay olmasa da birisini edinip bakmakta yarar var.